

زندگینامه دکتر علی یخکشی

«بنیان‌گذار رشته مهندسی محیط‌زیست در ایران»

مسعود نایب‌عباسی^۱ و مهدی زهدی^{۲*}

۱- عضو هیئت‌علمی دانشگاه مهر اراک

۲- عضو شورای عالی جنگل، مرتع و آبخیزداری (mezohdi@yahoo.com)

دکتر علی یخکشی از اساتید مطرح در منابع طبیعی و محیط‌زیست کشور هستند که به‌واسطه فعالیت‌های علمی و تألیف کتاب‌ها و مقاله‌های متعدد، در سطح بین‌المللی نیز از وجاهت علمی و جایگاه والایی برخوردارند. ایشان در اوایل دهه ۱۳۵۰ تلاش بسیاری برای ایجاد دو رشته دانشگاهی با عنوان‌های مهندسی «حیات‌وحش و اداره پارک‌ها» و «بهسازی محیط‌زیست» در مقطع لیسانس در دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران داشتند، این رشته‌ها با پیگیری در سال ۱۳۵۳ در شورای دانشگاه تصویب و در نهایت بنا نهاده شد. البته این دو رشته بعدها به رشته مهندسی محیط‌زیست تبدیل شد و به همین دلیل است

دانشمندان ایرانی

دکتر یخکشی در سال ۱۳۳۵

که ایشان را بنیان‌گذار رشته مهندسی محیط‌زیست در ایران می‌دانند. همچنین، به واسطه تخصصی که در تحصیلات عالی خود در دانشگاه گوتینگن آلمان کسب نمودند، کتاب‌ها و مقالات متعددی را در زمینه سیاست منابع طبیعی و مسائل اجتماعی و اقتصادی با تأکید بر نقش مسائل اجتماعی و اقتصادی در مدیریت پایدار منابع طبیعی و نیز پارک‌های طبیعی به رشته تحریر درآوردند که خود منشأ مؤثری در توجه مجامع علمی و دستگاه‌های اجرایی به این موضوعات مهم بوده است. از سوی دیگر مقالات، سخنرانی‌ها و نوع نگاه ایشان در سطح بین‌الملل نیز مورد توجه بوده است، به طوری که برخی کشورها استفاده از این تفکر در مدیریت منابع طبیعی را در سیاست‌ها و اقدامات خود مد نظر قرار داده‌اند. زمانی که ایشان در ایران حضور داشتند، در ملاقات و مصاحبه‌ای حضوری، اجازه تدوین زندگینامه ایشان اخذ شد، بخشی از مطالب، برگرفته از این مصاحبه با استاد گرامی است.

دکتر علی یخکشی در نهم اردیبهشت سال ۱۳۱۸ در دهستان یخکش از توابع شهرستان بهشهر استان مازندران چشم به جهان گشود. مدرک دیپلم خود را در خرداد سال ۱۳۳۷ و پس از اتمام تحصیلات دبستان و دبیرستان در بهشهر گرفت و در سال ۱۳۳۹ (۱۹۶۰ میلادی) برای تحصیل در سطح عالی به عازم کشور آلمان شد. در فروردین سال ۱۳۴۴ (۱۹۶۵) موفق به اخذ دانشنامه مهندسی جنگل از دانشکده جنگل‌بانی دانشگاه گوتینگن آلمان شد. پس از فارغ‌التحصیلی، در پانزدهم شهریور همین سال تقاضایی را

دکتر یخکشی سال ۱۳۴۳ در آلمان

برای رئیس وقت دیپارتمان جنگل دانشکده جنگل‌داری دانشگاه تهران ارائه کرد، در بخشی از این تقاضا آمده است: «از تاریخ فارغ‌التحصیلی در رشته مهندسی جنگل مشغول گذراندن تز دکتری در رشته سیاست و اقتصاد جنگل راجع به ایران هستم و براساس دستور و توصیه آقای پرفسور تریگوبوف و نامه‌ای که ایشان مرقوم فرمودند، قرار شد تا به ایران مراجعت و به‌عنوان کارآموز در دانشکده در قسمت انستیتو جنگل مشغول شوم، تا بعد در صورت امکان بتوانم جهت تکمیل تحصیلات خود دوباره به آلمان مراجعه نمایم. لذا از آن مقام محترم تقاضا می‌نمایم که در صورت امکان، موافقت نمایند تا مثل سایر آقایان مهندسی که از طرح استفاده می‌نمایند، مشغول انجام وظیفه گردم». بر همین اساس ایشان در حدود یک سال در دانشکده جنگل‌داری وقت دانشگاه تهران (از اول آذر ۱۳۴۴ تا مهر ۱۳۴۵) به خدمت مشغول می‌شوند. در این رابطه ایشان بیان کردند: «زمانی که مهندسی جنگل را گرفتم، در میان تمام دانشجویان آن سال، که از کشورهای مختلف تحصیل می‌کردند، نفر دوم شدم، این زمانی بود که آقای پرفسور تریگوبوف در اروپا به دنبال افراد مستعد می‌گشتند، ایشان به من پیشنهاد دادند که به ایران بیایم و در سازمان جنگل‌بانی کار کنم، ایشان همان زمان گفتند تعهد و تلاش می‌کنند تا از طریق فائو دوره دکتری من بورس بگیرند، تا بتوانم بعد هیئت‌علمی دانشگاه شوم». براساس مکاتبات مرحوم دکتر مقدم، مسئول امور بین‌الملل دانشکده جنگل‌داری دانشگاه تهران، موضوع اعطای بورس به آقای یخکشی، در دویست و یکمین جلسه کمیته

می‌توانیم بگوییم که اولین سرپرست امور دانشجویی است که دست به این ابتکار زده و امیدواریم که در این راه موفقیت‌های شایانی کسب نمایند. علاوه بر فعالیت‌های فوق، ایجاد کمیته‌های هنری و خدمات اجتماعی با همت و کوشش ایشان بنیان گرفته است.» آقای دکتر یخکشی از تاریخ ۱۳۴۷/۱۰/۲۹ تا ۱۳۵۱/۲/۸ به صورت استادیار پیمانی در دانشکده مشغول به فعالیت بود و در تاریخ ۲۴ اردیبهشت ۱۳۵۱ با ترفیع و ارتقای وضعیت اداری ایشان از پیمانی به رسمی موافقت شد. در ادامه این روند صعودی، در موقعیت علمی و اداری در دانشگاه تهران، براساس مصوبات کمیته ترفیعات و انتصابات دانشکده، در بهمن سال ۱۳۵۱ به مرتبه دانشیاری ارتقا می‌یابد. به واسطه شایستگی‌های ایشان، در سال‌های اولیه استخدام در دانشکده، مسئولیت‌های متعددی را بر عهده ایشان می‌گذارند، همچنین، به نمایندگی از دانشکده در مجامع علمی و کنفرانس‌های تخصصی شرکت می‌کنند که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- سرپرست امور دانشجویی دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران از مهر سال ۱۳۴۸ تا مرداد ۱۳۵۲ هم‌زمان با انجام وظایف آموزشی
- نماینده دانشکده برای عضویت در کمیته تدارکات اداره کل تدارکات دانشگاه تهران از مهر سال ۱۳۴۸
- عضو کمیته انضباطی دانشکده جنگل‌داری دانشگاه تهران از آذر ۱۳۴۹
- همراهی دانشجویان در بازدیدهای خارجی دانشجویان از سایر کشورها
- حضور در آلمان به همراه آقایان دکتر ابراهیم عادل و دکتر نصرت‌اله ساریخانی در تابستان ۱۳۵۰ به دعوت دانشکده جنگل‌داری دانشگاه گوتینگن آلمان، با هدف تحقیق و بررسی در علوم جنگل و انجام سخنرانی‌های علمی در آلمان
- شرکت در سمپوزیوم آلودگی هوا در سال ۱۳۵۰ (این سمپوزیوم توسط شرکت نفت برگزار شد)
- عضویت در کمیته اداری و مالی دانشکده در خرداد سال ۱۳۵۱ با ابلاغ رئیس دانشکده

جلسه یوفرو در سال ۱۳۵۴ در اسلو نروژ، دکتر یخکشی از سمت راست نفر سوم

ملی فائو در تاریخ نهم شهریور سال ۱۳۴۵ مطرح و به‌اتفاق آراء تأیید می‌شود. پیرو این مصوبه، دکتر یخکشی دوره دکتری خود را در قالب این بورس در دانشکده جنگل‌داری دانشگاه گوتینگن آلمان طی می‌کند و موفق می‌شود در آذر سال ۱۳۴۷ از رساله دکتری خود با موضوع «بررسی مسائل سیاست جنگل‌داری ایران، Forstliche Verhältnisse im Iran, ihre Probleme und deren Lösung» در رشته سیاست جنگل‌داری دفاع کند.

پس از فارغ‌التحصیلی، آقای دکتر عزیز اصلی ریاست وقت دانشکده جنگل‌داری دانشگاه تهران، در تاریخ ۱۴ بهمن سال ۱۳۴۷، طی مکاتبه‌ای از رئیس دانشگاه تهران درخواست می‌کند تا با توجه به نیاز دانشکده، دکتر یخکشی به صورت پیمانی در دانشکده مشغول شوند، با موافقت رئیس دانشگاه، ایشان از دی ۱۳۴۷ به عنوان استادیار در دانشکده منابع طبیعی آغاز به کار می‌کند. براساس مصوبه هیئت امنای دانشکده در تاریخ ۲۷ مهر سال ۱۳۴۸، دکتر یخکشی به سمت سرپرست امور دانشجویی دانشکده منصوب می‌شود. این انتصاب به نوعی سرآغاز بروز و ظهور استعدادهای ایشان در برقراری ارتباطات بین‌المللی بوده است، زیرا با تلاش و پیگیری ایشان اتفاقات مهمی در رابطه با برقراری ارتباط با دانشگاه‌ها و مراکز علمی سایر کشورها و استفاده دانشجویان از فرصت‌های مطالعاتی و بازدیدهای علمی رخ می‌دهد. در این ارتباط در اسفند سال ۱۳۴۹، رئیس انجمن دانشجویی دانشکده به پاس تلاش‌های فراوان آقای دکتر یخکشی در امور دانشجویی دانشکده، طی نامه‌ای به رئیس دانشکده، از ایشان تقدیر می‌کند. در بخشی از این نامه آمده است «از بدو تصدی جناب آقای دکتر یخکشی به سمت سرپرست امور دانشجویی دانشکده، شاهد فعالیت‌های روزافزون و همه‌جانبه ایشان بوده‌ایم. در مورد بورس‌های واگذاری از طرف دولت‌های اروپایی زحمات ارزنده ایشان هیچ موقع فراموش نمی‌شود، چون در تأسیس دانشگاه و اولین قدم مؤثر در پیشبرد ارتباط بین دانشکده و دولت‌های اروپایی سهم مؤثری داشته‌اند که نه تنها باعث سربلندی کشور، بلکه سبب شناساندن نام دانشکده در سطح مافوق تصور شده‌اند و به جرأت

تدریس در دانشگاه در دهه ۱۳۵۰

- سخنرانی علمی در سال ۱۳۵۰ به نمایندگی از دانشکده منابع طبیعی در مؤسسه همکاری‌های اقتصادی با کشورهای در حال توسعه انستیتو سیاست بازاریابی دانشگاه گوتینگن آلمان

- سخنرانی علمی در دانشکده جنگل‌داری دانشگاه گوتینگن و سخنرانی در سمینار کارشناسان جنگل و صنایع چوب در مونیخ با عنوان بررسی وضع اجتماعی روستاییان مناطق کوهستانی مازندران و آثار آن روی جنگل در سال ۱۳۵۱

- عضویت در کمیته انتصابات و ترفیعات دانشکده منابع طبیعی در سال ۱۳۵۲

- ریاست کمیته تحقیق دانشکده منابع طبیعی از سال ۱۳۵۳
- انتصاب به سمت معاون امور دانشجویی و پژوهشی دانشکده منابع طبیعی در خرداد ۱۳۵۳

- تدریس دروس سیاست منابع طبیعی، قوانین و مدیریت جنگل، نظام مکانی و بهسازی محیط و مدیریت پارک‌های ملی از سال ۱۳۵۲ به بعد در دوره‌های لیسانس و فوق لیسانس در دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران

- انعقاد قرارداد همکاری علمی بین دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران و دولت آلمان در سال ۱۳۵۳ (در همین چهارچوب سه استاد و کارشناس آلمانی به مدت دو سال به صورت رایگان در دانشکده تدریس کردند و با پیگیری دکتر یخکشی، وزارت همکاری‌های اقتصادی آلمان مبلغ یک میلیون مارک به عنوان کمک بلاعوض به دانشکده منابع طبیعی اعطا کرد تا با این مبلغ امکانات و تجهیزات آزمایشگاهی برای گروه‌های جنگل و صنایع چوب دانشکده تهیه شود. همچنین، در قالب این قرارداد چهل نفر از فارغ‌التحصیلان رشته جنگل دانشکده منابع طبیعی کرج با دریافت بورس تحصیلی برای ادامه تحصیل به کشورهای آلمان، سوئیس و اتریش رفتند و مدارج علمی بالاتر را کسب کردند که تعداد زیادی از آنان بعدها به عنوان استاد در دانشگاه‌های کشور مشغول به فعالیت شدند.)

- تدریس درس حفاظت محیط‌زیست و منابع طبیعی در سال ۱۳۵۳ به درخواست رئیس مرکز کلاس‌های شبانه (دوره‌های آزاد) دانشگاه تهران در دانشکده منابع طبیعی کرج به مدت یک سال
- مسئولیت رشته حمایت حیات‌وحش با پیشنهاد رئیس دانشکده و ابلاغ رئیس دانشگاه (از ابتدای سال تحصیلی ۵۵-۵۴ برای این رشته در دانشکده منابع طبیعی دانشجو پذیرش شد، گویا تا آن زمان مسئولیت این رشته با گروه احیای مناطق خشک و کوهستانی بوده است که آقای دکتر مقدم رئیس وقت این گروه همه مسئولیت‌های این رشته را به آقای دکتر یخکشی تفویض می‌کنند.)

- مسئولیت کلیه امور مربوط به رشته بهسازی طبیعت براساس ابلاغ مورخ ۱۳۵۴/۴/۳۱ رئیس دانشکده و براساس موافقت معاونت آموزشی و پژوهشی دانشگاه تهران

- عضویت در شورای تحقیقات دانشگاه تهران در سال ۱۳۵۴
دکتر یخکشی در طول حضور در دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران به عنوان عضو هیئت علمی و استاد در قالب فرصت‌های

مطالعاتی، سفرهای متعددی را به کشورهای مختلف داشت و در سمینارها و کنفرانس‌های ملی و بین‌المللی شرکت کرد. همچنین، ایشان عضو انجمن‌های علمی مختلفی بودند که برخی از آنها عبارتند از:

• در تیرماه سال ۱۳۵۱ برای یک فرصت مطالعاتی یک ماهه در زمینه بررسی محیط‌زیست و سیاست منابع طبیعی در دانشکده جنگل‌داری لوبلیانا یوگسلاوی (سابق) به این کشور اعزام شد و پس از بازگشت گزارش مفصلی را در این زمینه تهیه و به دانشکده ارائه کرد. همچنین، حاصل این سفر مقاله‌ای با عنوان «سیاست جنگل‌داری یوگسلاوی» بود که در مجله دهقان روز در همان سال به چاپ رسید.

• از اول شهریور ۱۳۵۲ به مدت یک سال برای فرصت مطالعاتی در زمینه مسائل پارک‌سازی در ایران به آلمان رفت و در همین ایام در تاریخ شانزدهم ژانویه ۱۹۷۴ (مصادف با دی ماه سال ۱۳۵۲) موفق به اخذ بورس تحقیقاتی بنیاد آلکساندرفون هومبولت آلمان شد و برای یک دوره ۶ ماهه به دانشگاه گوتینگن زیر نظر پرفسور دکتر ک. هازل رفت.

• در سال ۱۳۵۳ موفق به اخذ درجه فوق دکترا در رشته سیاست و مدیریت محیط‌زیست از دانشگاه زرژاگوست آلمان شد.

• در سال ۱۳۵۴ موفق به دریافت نشان علمی هومبولد از کشور آلمان شد.

• عضویت در انجمن زیست‌شناسی کشور

• عضویت در انجمن اندیشمندان مسائل ایران در سال ۱۳۵۳

• دبیر اجرایی سمینار اهمیت جنگل و فضای سبز در بهسازی محیط‌زیست در سال ۱۳۵۴

• دبیر اجرایی سمپوزیوم جنگل و فراورده‌های چوبی در سال ۱۳۵۴

• عضویت در انستیتو سیاست جنگل کشورهای آلمانی زبان

• دریافت جایزه بنیاد فرهنگی البرز در سال ۱۳۵۳ به پاس اقدامات علمی متعدد

• عضویت در جامعه بین‌المللی یوفرو، نماینده و هماهنگ‌کننده برنامه‌های آموزشی و تحقیقاتی کشورهای آسیایی در جامعه بین‌المللی یوفرو و عضویت در گروه بررسی مسائل ایران

• در سال ۱۳۵۴ در جلسه کنگره یوفرو که در شهر اسلو نروژ برگزار شد، شرکت کرد و مقاله‌ای را درمورد سیاست جنگل‌داری و مسائل محیط‌زیستی ایران ارائه داد و سخنرانی کرد. متن این سخنرانی در

بولتن یوفرو نیز به چاپ رسید. در انتخابات، دکتر یخکشی به عنوان نماینده و هماهنگ‌کننده برنامه‌های علمی و تحقیقی مؤسسات

آموزشی و پژوهشی قاره آسیا در شورای عالی یوفرو معرفی شد و در انتخابات هیئت رئیسه از میان ۱۲۰۰ نفر اعضای حاضر، برای

مدت پنج سال به عضویت هیئت رئیسه جامعه بین‌المللی محققان جنگل درآمد. ایشان بیان می‌کند: «در تاریخ ۸۵ ساله یوفرو، این

اولین بار است که یک ایرانی به عضویت هیئت رئیسه آن انتخاب می‌شود». در سال ۱۳۵۵، رئیس دانشکده منابع طبیعی در نامه‌ای

به رئیس دانشگاه تهران نوشت: «در شانزدهمین اجلاس هیئت جامعه

جهانی محققان جنگل در نروژ، که چند هزار متخصص و دانشمند از ۷۵ کشور جهان عضو آن هستند، آقای دکتر علی یخکشی دانشیار و معاون این دانشکده به‌عنوان نماینده قاره آسیا و عضو هیئت رئیسه آن جامعه برای پنج سال آینده انتخاب شد که موضوع همان موقع، در جراید کشور درج گردید. مطالب سخنرانی نام‌برده در کنگره بین‌المللی یوفرو تحت عنوان بررسی مسائل سیاست جنگلداری ایران که به زبان انگلیسی در بولتن جامعه به چاپ رسیده است، به‌عنوان الگو به کشورهای در حال رشد توصیه گردید. اخیراً آقای پرفسور ترکمان اغلو استاد دانشکده جنگلداری دانشگاه استانبول ترکیه مقاله نام‌برده را به ترکی ترجمه و در مجله وزارت جنگلبانی آن کشور به چاپ رسانده که فتوکپی آن ضمیمه است. پرفسور مذکور از مسئولین وزارتخانه‌های کشاورزی و جنگل تقاضا کرده پیشنهادات آقای علی یخکشی را در مد نظر داشته و در ترکیه هم به مرحله اجرا درآوردند.

• در سال ۱۳۵۴، دکتر یخکشی با استفاده از بورس فائو برای تبادل نظر با استادان پارک‌سازی، بهسازی طبیعت و سیاست و مدیریت منابع طبیعی در دانشگاه آیداهو آمریکا به کشور ایالات متحده آمریکا سفر کرد و در گزارشی برای معاون آموزشی و پژوهشی دانشگاه تهران نوشت، از پارک‌های ملی و دانشکده‌های جنگل و منابع طبیعی متعددی در آمریکا بازدید کرده و با اساتید دانشگاه‌ها توافقات متعددی در زمینه همکاری‌های علمی و پژوهشی داشته است.

• دبیر اجرایی نخستین سمینار اهمیت جنگل و فضای سبز در بهسازی محیط‌زیست که با شرکت گروهی از مؤسسات آموزشی کشورهای مختلف (۱۷ مؤسسه تحقیقاتی و آموزشی از کشورهای آمریکا، اروپا و آسیا) در دانشکده منابع طبیعی در سال ۱۳۵۴ تشکیل شد و به سبب برگزاری بسیار خوب این سمینار، ایشان از طرف رئیس دانشگاه تشویق شدند.

• استاد برجسته ایران در سال ۱۳۷۹ و دریافت لوح تقدیر

• برنده جایزه ملی محیط‌زیست ایران در سال ۱۳۸۱

• برنده تندیس طلایی تحقیقات زیست‌محیطی ایران در سال ۱۳۸۳

• انتخاب به‌عنوان ۳۰ نفر از بزرگ‌ترین محققان محیط‌زیست ایران در سال ۲۰۰۹

• مشاور سازمان حفاظت محیط‌زیست ایران

در سال ۱۳۵۳ مصادف با ۱۹۷۴ میلادی، آقای دکتر یخکشی کتاب خود را با موضوع پارک‌سازی در ایران، که به زبان آلمانی نوشته بود، برای چند نفر از اساتید دانشگاه‌های اروپایی ارسال کرد. نظرات برخی از این اساتید پس از مطالعه کتاب یادشده به‌صورت نامه به دانشگاه تهران ارسال شد که برخی از آنها مهم و پس از گذشت ۴۵ سال از آن زمان، قابل توجه است که در زیر به برخی اشاره می‌شود.

• پرفسور دکتر ووک استاد دانشگاه لوبلیانا یوگسلاوی پس از مطالعه کتاب یادشده می‌نویسد: «جناب آقای یخکشی، کتاب شما را با تشکر فراوان دریافت کردم. نخواستم نامه‌ای بنویسم قبل از

آنکه کتاب‌تان را خوانده باشم. حالا که کتاب را خواندم، می‌توانم از صمیم قلب این موفقیت را به شما تبریک بگویم. من برای عقیده شما ارزش زیادی قائل هستم و مانند خودتان معتقدم که اهمیت جنگل فقط در تولید چوب نیست. کشور زیبای شما در آستانه صنعتی شدن است و مسائل اجتماعی و معنوی جنگل در آینده ارزش بیشتری پیدا خواهد کرد و باید هم‌اکنون همان طور که نوشته‌اید در پی چاره و اندیشه بود. صنعت با همه فواید خود مضاری (زیان‌هایی) دارد. برای بهسازی محیط احتیاج به افراد وارد و صاحب‌نظر است که با توجه به موقعیت کشورشان برنامه‌هایی تهیه و به مرحله اجرا درآورند. کتاب شما بهترین و مثبت‌ترین برنامه‌ها را برای این منظور ارائه می‌دهد».

• دو نفر از پرفسورهای دانشگاه گوتینگن آلمان به نام‌های پرفسور دکتر بونمان رئیس انستیتوی سیلویکولوژی دانشگاه گوتینگن و پرفسور دکتر هازل رئیس انستیتوی سیاست و حفاظت منابع طبیعی دانشگاه گوتینگن نیز طی نامه‌ای درباره کتاب آقای دکتر یخکشی این چنین می‌نویسند: «مناسبات فرهنگی و علمی بین ایران و آلمان از دیرزمان برقرار بوده است. دانشگاه گوتینگن در تعلیم دانشجویان ایرانی سهم بزرگی دارد و دانشکده جنگلداری دانشگاه گوتینگن در این همکاری برای خود سهم خاصی قائل است. کتاب آقای دکتر علی یخکشی بهترین دلیل و ثمر برای همکاری‌های علمی بین دو کشور است. نتیجه فعالیت‌های علمی دو‌بیست ساله دانشکده جنگلداری آلمان می‌تواند به‌طوری‌که ملاحظه می‌شود برای کشور ایران هم کمک مؤثری باشد. می‌آموزد که اشتباهات ما در ایران تکرار نشود، دکتر یخکشی با منتهای علمی که در کشور آلمان آموخته، بررسی‌هایی در ایران انجام داده که به کمک نتایج ارزنده آن می‌توان پارک‌ها و تفرجگاه‌های مناسبی در آن کشور به وجود آورد که از هر لحاظ ایدئال باشد. ارزش کار آقای دکتر یخکشی از آنجا معلوم می‌شود که نام‌برده به موقع متوجه اهمیت ایجاد پارک و تفرجگاه برای کشورش که دیگر مملکتی عقب‌افتاده نیست و احتیاجات مردم به مناطق مذکور روزبه‌روز افزوده می‌شود، داشته است. ایشان نه تنها به اهمیت موضوع پی بردند، بلکه با ارائه طریق جهت حل مشکلات دولت را در برنامه‌ریزی آینده کمک مؤثری خواهند کرد».

• پرفسور دکتر اشپایدل رئیس انستیتوی اقتصاد و جنگلداری دانشگاه فرایبورگ آلمان در ارتباط با کتاب آقای دکتر یخکشی در سال ۱۳۵۳ در نامه‌ای به دانشگاه تهران چنین می‌نویسد: «با کتاب خود درباره مسائل پارک‌سازی در ایران مرا بسیار خوشحال کردید. از صمیم قلب تشکر می‌کنم، این کتاب باعث شد که برای کارهای علمی شما احترام خاصی قائل شوم. بسیار حائز اهمیت است که کسی بتواند در زمانی کوتاه کاری چنین پرارزش ارائه دهد. به‌خصوص قسمتی که مربوط به انسان و محیط‌زیست است. این کتاب نشان می‌دهد که شما از بینش عمیق اجتماعی و فرهنگی برخوردارید».

دکتر یخکشی در گزارشی برای رئیس دانشکده منابع طبیعی

دانشگاه تهران برای سال تحصیلی ۵۴-۵۳ در دانشگاه گوتینگن به ایران اهدا می‌شود. همچنین، در آبان سال ۱۳۵۴، سمپوزیوم اهمیت جنگل و استفاده از فرآورده‌های چوبی در ایران در دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران در کرج با همکاری مؤسسه فرهنگی آلمان با پیگیری‌های آقای دکتر یخکشی برگزار می‌شود. در سال ۱۳۵۵ طرح تحقیقاتی «بررسی وضعیت اجتماعی روستاییان جنگل‌نشین» در بهشهر مازندران توسط آقای دکتر یخکشی آغاز شد. همچنین، ایشان در همین سال به همکاری در تدوین فصل حفاظت محیط‌زیست برنامه ششم عمرانی کشور با سازمان حفاظت محیط‌زیست دعوت می‌شود. به‌علاوه در سال ۱۳۵۶ طرح مقدماتی حفاظت سواحل پارک ملی دریاچه ارومیه، که با کمک و همکاری کارشناسان سازمان حفاظت محیط‌زیست کشور و دانشجویان رشته بهسازی طبیعت دانشکده تهیه و تدوین شده بود به مرحله اجرا گذاشته می‌شود.

دکتر یخکشی در سال‌های پس از انقلاب اسلامی، همکاری آموزشی خود را با دانشگاه مازندران آغاز کرد و عضو هیئت‌علمی این دانشگاه شد. در سال ۱۳۷۸ به پاس فعالیت‌های علمی لوح تقدیر از دانشگاه ژرژ آگوست گوتینگن آلمان دریافت نمود و از سال ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۵ به‌عنوان استاد و هماهنگ‌کننده برنامه‌های پژوهشی دانشکده منابع طبیعی دانشگاه مازندران و دانشگاه گوتینگن آلمان در دانشگاه مازندران تلاش کرد، همچنین، مدیر پروژه مرکز بین‌المللی توسعه آلمان در دانشگاه مازندران بود. در سال ۱۳۷۸، پروژه بین‌المللی یخکش را با عنوان «مدیریت تلفیقی در جنگل‌های خزری شمال با مشارکت مردمی» به مدت پنج سال به مرحله اجرا درآورد که این

در سال ۱۳۵۴ بیان می‌کند: «از طرف دانشکده جنگل دانشگاه گوتینگن سرپرستی دانشجویان و کارآموزان ایرانی به اینجانب محول گردید و پس از مذاکرات لازم با استادان مربوطه قرار شد به برخی از آنان که فعالیت علمی قابل‌ملاحظه‌ای دارند، موضوعاتی جهت اخذ دکتری داده شود. تا سال ۱۹۷۳ مدرک تحصیلی فارغ‌التحصیلان دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران در دانشکده جنگل دانشگاه گوتینگن برابر علوم پایه شناخته می‌شد و برای آغاز کار دکتری لازم بود که حداقل دو سال تحصیل کنند و قریب به ۲۴ درس دو واحدی تا چهار واحدی را گذرانده و امتحان دهند. پس از مذاکرات زیاد و توضیح‌های لازم شورای دانشکده منابع طبیعی، برای آغاز دکتری قرار شد تنها شرط قبولی در امتحان ورودی ملاک عمل باشد و مسأله دو سال تحصیل و یک سال کارآموزی در جنگل‌های آلمان ملغی شد. ریاست دانشکده جنگل‌داری دانشگاه گوتینگن آلمان آمادگی کامل دانشکده خود را برای همکاری علمی با دانشکده منابع طبیعی اعلام داشته و از اینجانب خواسته تا تقاضای ایشان را به مسئولین امر دانشگاهی در ایران اعلام نمایم. سازمان همکاری‌های اقتصادی آلمان اعلام داشته که حاضر است در صورت موافقت دانشگاه تهران سمیناری درباره مسائل جنگل و محیط‌زیست در دانشکده منابع طبیعی در کرج تشکیل دهد و با خرج خود استادان و متخصصان آلمانی و کشورهای دیگر را برای ایراد سخنرانی و تبادل نظر به ایران دعوت نماید». بیرو این توافقات در سال‌های ۵۳ و ۵۴، چهار بورس یک‌ساله کارآموزی برای فارغ‌التحصیلان دانشکده منابع طبیعی

حضور دکتر یخکشی در میان روستاییان محل اجرای طرح پژوهشی در منطقه یخکش مازندران

همین زمان به پاس فعالیت‌های محیط‌زیستی از سوی دانشگاه آزاد خراسان شمالی نیز لوح تقدیر دریافت کردند. در آذر سال ۱۳۸۷ از سوی دانشگاه تهران و شهرداری تهران به‌عنوان پژوهشگر نمونه انتخاب شدند و دانشگاه گرگان در همین ایام از زحمات چهل ساله دانشگاهی ایشان تقدیر کرد. در همین سال در ایام هفته منابع طبیعی (اسفند ماه)، دکتر یخکشی از سوی دانشگاه تهران، دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه آزاد اسلامی و شهرداری تهران به‌عنوان یکی از سی شخصیت برتر محیط‌زیست کشور انتخاب و معرفی شدند. سیل دریافت تقدیرنامه‌ها از دستگاه‌های مختلف علمی و اجرایی ادامه یافت و در سال ۱۳۸۸ از سوی شهرداری تهران به‌عنوان استاد پیشکسوت انتخاب و تقدیر شدند. در همین سال بابت فعالیت‌های محیط‌زیستی و اکوتوریسم از سازمان میراث فرهنگی و جهانگردی موفق به دریافت لوح تقدیر شد. از بهار ۱۳۸۸، تدریس در دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تربیت مدرس را آغاز کرد. ایشان در هفته محیط‌زیست در سال ۱۳۸۹ برای فعالیت‌های پژوهشی محیط‌زیستی خود در کلان‌شهر تهران از سوی شهردار تهران مورد تقدیر قرار گرفت.

جناب آقای دکتر یخکشی در سال‌های اخیر تلاش‌های فراوانی برای تشکیل وزارت منابع طبیعی و محیط‌زیست کرد و چندین بار برای رؤسای دولت و سایر مسئولان نامه‌های سرگشاده ارسال کرد که با حمایت جمع‌کنیری از متخصصان منابع طبیعی نیز همراه شد. همچنین، در همین ارتباط در مناسبت‌های مختلف سعی کرد با ایراد سخنرانی و ارسال پیام، بحث تشکیل وزارت منابع طبیعی را مطرح کند. ایشان از حامیان طرح تنفس جنگل‌های شمال کشور بود و همواره با وجود تأیید ضرورت حفاظت جنگل‌ها و اصل موضوع تنفس، نسبت به ارائه طرح مناسب برای مدیریت جنگل‌های هیرکانی و مد نظر قرار دادن پیش‌نیازهای بحث تنفس که همانا تأمین اعتبارات لازم و استخدام نیروی انسانی متخصص و محافظین جنگل است، تأکید فراوان داشت. در دوران خدمت خود در دانشگاه تهران، ژرژ آگوست آلمان و مازندران در مجموع، ۲۴ عنوان کتاب و ۹۰ عنوان مقاله در ایران، آلمان، آمریکا و ترکیه در رابطه با منابع طبیعی و محیط‌زیست ایران به چاپ رساند.

عنوان برخی از کتاب‌های تألیف‌شده:

- پارک‌سازی در ایران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۵۳.
- مسائل سیاست جنگل‌داری ایران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۵۳.
- حمایت جنگل، انتشارات دانشگاه تهران، به همراه دکتر عادل، ۱۳۵۴.
- ارزش اجتماعی و اقتصادی جنگل، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۵۳.
- مقدمه‌ای بر پارک‌های ملی و جنگلی ایران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۵۶.
- شناخت، حفاظت و بهسازی محیط‌زیست، انتشارات مؤسسه

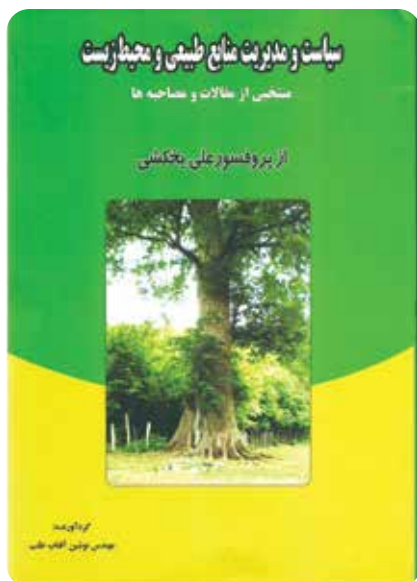
طرح جزو سه طرح برتر سازمان ملل شناخته شد و نتایج آن در قالب چهار کتاب به چاپ رسید. به‌علاوه دکتر یخکشی مدیریت و هماهنگی بیش از ۱۰ طرح تحقیقاتی ملی و بین‌المللی را بر عهده داشت، همچنین به‌عنوان استاد راهنما یا استاد مشاور در بیش از صد پایان‌نامه دانشجویی در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری در دانشگاه مازندران، دانشگاه تهران، دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه گرگان، دانشگاه گوتینگن آلمان و برخی از دانشگاه‌های ارمنستان همکاری داشت. دکتر علی یخکشی از سال ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۱، مشاور معاونت آموزش و تحقیقات وزارت جهاد کشاورزی، از سال ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۳ مشاور معاونت آموزش و برنامه‌ریزی سازمان حفاظت محیط‌زیست و از سال ۱۳۸۳ مشاور معاونت آموزش و پژوهش سازمان پارک‌ها و فضای سبز تهران بود.

با تلاش دکتر یخکشی هشت نفر از اعضای هیئت‌علمی دانشگاه مازندران با بورس دولت آلمان برای ادامه تحصیل، یا فرصت مطالعاتی به آلمان رفتند و ایشان موفق شد، ۵۰۰ میلیون تومان کمک از دولت آلمان برای تجهیز آزمایشگاه‌های دانشکده منابع طبیعی دانشگاه مازندران دریافت کند. همچنین بنا به اظهار خودشان با کمک آقای دکتر صفائیان از اساتید دانشگاه مازندران، دوره دکتری را در این دانشکده برپا کردند و با کمک سایر همکاران در سال ۱۳۸۴ پژوهشکده اکوسیستم‌های خزری را در این دانشگاه راه‌اندازی کردند.

در سال ۱۳۸۰ موفق به دریافت لوح تقدیر به‌عنوان استاد پیشکسوت در دانشگاه مازندران شدند و در سال ۱۳۸۳ به‌عنوان استاد ممتاز دانشگاه مازندران انتخاب شدند. در ادامه این روند افتخارآفرین، دکتر یخکشی در هفته منابع طبیعی در سال ۱۳۸۴، به‌عنوان پژوهشگر و از تیر سال ۱۳۸۵ به‌عنوان مشاور ارشد سازمان همکاری‌های فنی آلمان (GTZ) در دفتر برنامه ملی حذف فریون سازمان حفاظت محیط‌زیست (پروتکل مونترال) همکاری داشتند، در اسفند ۱۳۸۶ در هفته منابع طبیعی دوباره، به‌عنوان پژوهشگر نمونه انتخاب شدند. ایشان در اردیبهشت ۱۳۸۷ از سوی دانشگاه تهران به‌عنوان استاد برتر محیط‌زیست انتخاب شدند و لوح تقدیر دریافت کردند و در

آقای دکتر یخکشی در هنگام دریافت تقدیرنامه

برخی از کتاب‌های تألیف شده توسط دکتر علی یخکشی

- علمی- کاربردی جهاد کشاورزی، ۱۳۸۱.
- مدیریت سازمان جنگل‌ها و مراتع و حفاظت محیط‌زیست ایران در مقایسه با سیستم مدیریتی پاره‌ای از کشورهای اروپایی، انتشارات دانشگاه مازندران، ۱۳۸۲.
- مدیریت تلفیقی در جنگل‌های خزری شمال با مشارکت مردم محلی: بهبود وضع اجتماعی- اقتصادی روستاییان و اثرات آن بر منابع، انتشارات میرماه، ۱۳۸۴.
- نقش مدیریت در عمران روستاها و حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست (عمران روستایی و حفاظت منابع طبیعی و ...)، انتشارات میرماه، ۱۳۸۴.
- درس‌های آموخته: مدیریت تلفیقی در جنگل‌های خزری شمال با مشارکت مردم محلی: پروژه IRA-G52-2003-032، انتشارات میرماه، ۱۳۸۵.
- منابع تجدیدپذیر و توسعه پایدار، انتشارات سازمان حفاظت محیط‌زیست، ۱۳۸۷.
- سیاست و مدیریت منابع طبیعی و محیط‌زیست، انتشارات راه سبحان، با همکاری نوشین آفتاب‌طلب، ۱۳۹۶.
- عنوان برخی از مقالات فارسی، انگلیسی و آلمانی:
  - لزوم توجه به درخت و فضای سبز در ایران، کرج، ۱۳۴۴.
  - تعادل حیاتی در جنگل، مجله دهقان روز، ۱۳۴۸.
  - نقش جنگل در زندگی بشر، ۱۳۴۸، نشریه شماره ۱۹ دانشکده جنگل‌داری دانشگاه تهران.
  - نقش جنگل در نظم مکانی (طرح منطقه‌ای) یک کشور، ۱۳۴۹، نشریه شماره ۲۳ دانشکده جنگل‌داری دانشگاه تهران.
  - بررسی وضع اجتماعی روستاییان مناطق کوهستانی مازندران و اثرات آن بر روی جنگل، ۱۳۵۰، نشریه دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران.
- سیاست جنگل‌داری یوگسلاوی، مجله دهقان روز، ۱۳۵۱.
- حفاظت محیط‌زیست، مجله دهقان روز، ۱۳۵۱، نشریه دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران.
- اهمیت جنگل در مبارزه با آلودگی هوا، ۱۳۵۱، نشریه شماره ۲۶ دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران.
- اهمیت جنگل در بهسازی محیط‌زیست، ۱۳۵۱، مجله شکار و صید.
- بررسی سیاست جنگل‌داری یوگسلاوی و مقایسه آن با سیاست جنگل‌داری در ایران، ۱۳۵۱، مجله دهقان روز، شماره ۱۰.
- بررسی مشکلات اجرای طرح‌های جنگل‌داری در برنامه پنجم عمرانی کشور، ۱۳۵۱، نشریه شماره ۲۸ دانشکده منابع طبیعی.
- اهمیت اتخاذ سیاست صحیح در بهسازی محیط‌زیست، ۱۳۵۴، نشریه دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران.
- اهمیت پارک‌های ملی و جنگلی در بهسازی محیط‌زیست، ۱۳۵۴، نشریه دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران.
- ارزش معنوی جنگل، ۱۳۵۴، نشریه دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران.
- تفرجگاه‌های عمومی و لزوم توجه بیشتر به برنامه‌ریزی پارک‌سازی در ایران، ۱۳۵۴، مجله محیط‌شناسی دانشگاه تهران شماره ۳.
- بررسی وضع اجتماعی و اقتصادی روستاییان یخکش و اثرات آن بر روی پوشش گیاهی منطقه، مجله محیط‌شناسی دانشگاه تهران ضمیمه شماره ۳.
- Die Forstpolitische Verhaeltnisse im Iran, Probleme und Loosungsverschlaege, 1972, Zeitschrift fuer auslaendische Landwirtschaft.

Wald. Allg, Forst und Jagdzeitung, 1974.

- Man's impact on the environment of Iran. Bericht uber ein Fortbildungsseminar, 1975, Deutsche stiftung f. Internationale Entwicklung.
- The importance of forests and national parks in landscape tending and protection of environment. Deutsche stiftung f. Internationale Entwicklung, 1975.
- The importance of using the right policy in landscape tending and protection of the environment.
- Regional Development Policy as a Pre-Condition for future Forestry investigation in Iran, sanstalt, Hamburg, 1976.
- Habilitation in policy and management of natural resources at the Georg-August-University of Göttingen, Germany, 1974.

آقای دکتر یخکشی چهار فرزند (یک پسر به نام رامین و سه دختر به نام‌های یاسمین، شیرین و رومینا) دارند و با توجه به حضور فرزندان در خارج از کشور، بیشتر ایام سال در آلمان زندگی می‌کنند و البته اوقاتی را هم در وطن حضور دارند.

برای تهیه این مقاله سعی شد از مستندات موجود در دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران بهره‌برداری شود که در این رابطه از زحمات و کمک‌های سرکار خانم طالب‌پور مدیر محترم امور اداری دانشکده قدردانی می‌شود. در پیام صوتی که استاد از آلمان برای نویسندگان ارسال کردند، تأکید نمودند که این عبارت را حتماً در پایان مقاله از قول ایشان بیان نماییم: «من در تمام دوران پنجاه سال خدمات دانشگاهی و پژوهشی هرگز فکر نکردم که وطن برای من چه کرده است، بلکه همواره از خود سؤال می‌کنم و خود را زیر سؤال می‌برم که من برای وطنم چه کرده‌ام». برای ایشان آرزوی سلامتی و شادکامی داریم و امیدواریم که راه این بزرگان ادامه یابد.

- Wald und Menschen in Iran, 1971, Der Forst und Kelzwirt.
- Zehn Jahre naeh der Vorstastlichang der waelder im Iran, 1973, Der Forst-und Helzwirt.
- Entwicklung und Probleme der Ferstwirtschaft im Iran, 1973, Landwirt im Auslans.
- Die Wirtschaftliche Lago der Walddorfbewehner im Iran und deren Einfluss auf den Wald., Zeitschrift fuer auslaendische Landwirtschaft, 1973.
- Umweltgefahren und Umweltmassnahmen im Iran, 1974, Allg, Forst und Jagdzeitschrift.
- Der Iranischen Forstwirtschaft wachsen neue Aufgaben Za, 1975, Der Forst u. Holzwir.
- Stand und Planungen von National-und Naturparken im Iran, 1975, Der Naturschutz und Nationalparke (im Druck).
- Die Viehwirtschaft im Iran und ihr Finfluss auf den